

อาชีพอนามัยภาคเกษตรกรรม

สถิติแรงงาน

ปีพ.ศ.	แรงงานในระบบ	แรงงานนอกระบบ	รวม
2553	14.6 ล้านคน (37.7%)	24.1 ล้านคน (62.3%)	38.7 ล้านคน
2554	14.7 ล้านคน (37.4%)	24.6 ล้านคน (62.6 %)	39.3 ล้านคน
2555	14.8 ล้านคน(37.4 %)	24.8 ล้านคน (62.6 %)	39.6 ล้านคน

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ร้อยละของแรงงานนอกระบบจำแนกตามภาค

ปีพ.ศ.	กทม.	กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้
2553	5.4	18.8	21.3	41.6	12.9
2554	5.1	18.7	21.4	41.5	13.3
2555	5.1	18.1	21.7	41.5	13.6

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

เปรียบเทียบร้อยละแรงงานในและนอกระบบจำแนกตามกลุ่มทางเศรษฐกิจ

ปีพ.ศ.	เกษตรกรรม		การผลิต		การค้าและบริการ	
	ในระบบ	นอกระบบ	ในระบบ	นอกระบบ	ในระบบ	นอกระบบ
2553	8.7	60.9	36.6	8.6	54.7	31.4
2554	6.8	61.4	37.4	8.9	55.8	29.7
2555	7.9	62.5	37.6	9.2	54.5	28.3

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ร้อยละแรงงานนอกระบบจำแนกตามการได้รับบาดเจ็บ
และอุบัติเหตุ

ปีพ.ศ.	จำนวน (ล้านคน)	ของมีคม บาด/ทิ่ม/ แทง	พลัดตกหกล้ม	การชน/ กระแทก	น้ำร้อนลวก	ยาน พาหนะ	สารเคมี	ไฟฟ้าช็อต
2553	3.5 ล้าน คน	63.7	14.1	8.7	3.8	6.1	2.7	0.4
2554	3.7 ล้าน คน	67.3	12.3	8.7	4.8	2.9	3.0	0.6
2555	4.0 ล้าน คน	67.9	14.6	8.0	4.0	2.7	1.8	0.6

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ปัญหาด้านการทำงาน

ปีพ.ศ.	สภาพแวดล้อมในการทำงาน			ความปลอดภัยในการทำงาน			ด้าน สวัสดิการ
	อิริยาบถ	มีฝุ่น /ควัน / กลิ่น	แสงสว่างไม่ เพียงพอ	สารเคมีเป็นพิษ	เครื่องจักร เครื่องมือ ที่ เป็นอันตราย	อันตรายต่อ ระบบหู/ระบบ ตา	
2553	37.9	21.1	18.7	63.7	21.6	5.5	89
2554	44.2	17.8	17.0	65.0	21.8	6.1	87
2555	48.2	17.6	16.4	66.8	20.0	4.6	88

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

นิยามเกษตรกรในงานอาชีพพืชนาปี 2556

หมายถึง การประกอบอาชีพเพาะปลูก :ทำนา ทำไร่ ทำสวน

การนำเข้าสารเคมีทางการเกษตร

ปี	สารกำจัดแมลง		สารป้องกันกำจัดโรคพืช		สารกำจัดวัชพืช	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
2545	9,046	2,931	5,681	1,444	22,670	4,349
2546	9,790	3,136	6,732	1,678	31,879	6,101
2547	16,731	2,835	10,108	1,719	55,649	6,080
2548	18,529	3,322	9,052	1,716	48,841	5,806
2549	20,487	3,856	9,383	1,722	62,129	6,821
2550	21,590	3,746	10,626	1,833	79,239	8,914
2551	25,332	4,577	11,255	2,537	68,825	11,487
2552	19,709	3,972	8,485	2,968	85,821	9,338
2553	23,417	4,669	9,670	3,859	80,278	8,845
2554	34,672	5,938	12,178	3,875	112,176	11,479

ที่มา :สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร

ผลกระทบจากการใช้สารกำจัดศัตรูพืช

1. พิษของสารกำจัดศัตรูพืช

พิษเฉียบพลัน ต่อผู้ใช้ (เจ็บป่วย ตาย)

พิษเรื้อรัง ต่อผู้ใช้ และผู้ได้รับผลกระทบอื่นๆ เช่น ประชากรกลุ่มพิเศษ (หญิงตั้งครรภ์ เด็กทารก ผู้สูงอายุ)

2. ผลกระทบด้านอื่นๆ

ผลกระทบต่อระบบนิเวศการเกษตร (แมลงศัตรูพืชพัฒนาภูมิคุ้มกันสารเคมี) แมลงศัตรูพืชตามธรรมชาติมีปริมาณลดลง
การสะสมสารเคมีในห่วงโซ่อาหาร

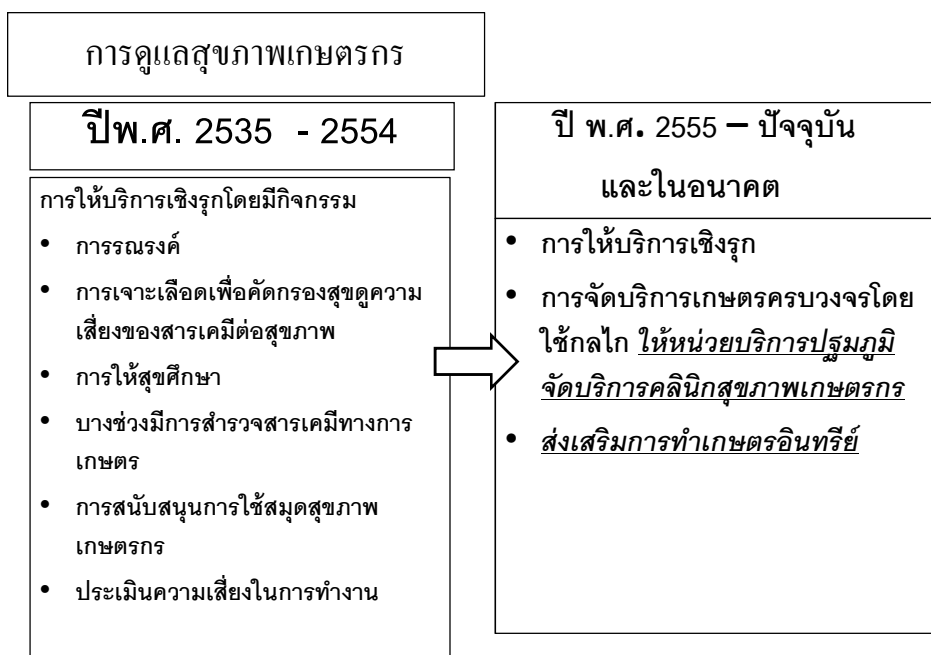
อัตราการป่วยต่อแสนประชากรที่มีหลักประกันสุขภาพ
2550 - 2554

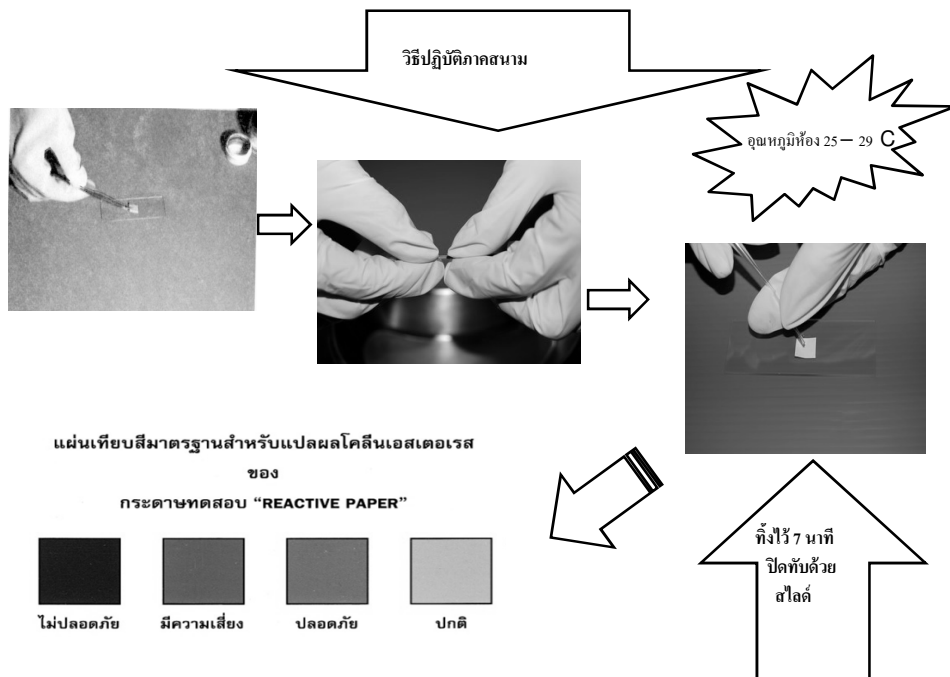
ชนิดสารเคมี	2550	2551	2552	2553	2554
ออร์กาโนฟอสเฟตและคาร์บาเมต	7.57	7.17	6.36	6.47	5.42
สารกำจัดแมลงฮาโลจีเนต	0.27	0.37	0.36	0.30	0.34
สารกำจัดแมลงอื่น	1.53	1.54	1.57	1.57	1.13
สารกำจัดวัชพืชและเชื้อรา	5.47	5.96	6.05	6.49	5.72
สารกำจัดสัตว์กัดแทะ	1.14	1.21	0.95	0.97	0.80
สารกำจัดศัตรูพืชอื่น	0.42	0.42	0.37	0.37	0.35
ไม่ระบุรายละเอียด	2.15	2.33	2.09	1.98	1.76

การสำรวจการใช้สารกำจัดศัตรูพืชจำแนกตามการป้องกัน/กำจัดศัตรูพืช

รายการ	ปีพ.ศ. 2536	ปีพ.ศ.2541	ปีพ.ศ.2546
ไม่มีการป้องกัน/ กำจัดศัตรูพืช	281,504 (ร้อยละ 31.4)	148,033 (ร้อยละ17.7)	203,429 (ร้อยละ 25.0)
มีการป้องกัน/กำจัด ศัตรูพืช	613,836 (ร้อยละ 68.6)	688,946 (ร้อยละ 82.3)	609,240 (ร้อยละ 75.0)
ใช้สารเคมี			578,023 (ร้อยละ 71.1)
ใช้สารธรรมชาติ			43,206 (ร้อยละ 5.3)
ใช้ศัตรูธรรมชาติ			10,489 (ร้อยละ 1.3)
ใช้วิธีอื่น ๆ			45,798 (ร้อยละ 5.6)

ที่มา: สำมะโนการเกษตร พ.ศ. 2546 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

องค์ประกอบของแบบประเมินฯ นบก.1
แบ่งเป็น 5 ส่วน

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป
- ส่วนที่ 2 ข้อมูลการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และการปฏิบัติตัวในขณะที่ทำงาน
- ส่วนที่ 3 ข้อมูลความเจ็บป่วยหรืออาการผิดปกติที่เกิดขึ้นหลังการใช้หรือสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืช
- ส่วนที่ 4 สรุปผลการประเมินความเสี่ยงต่อสุขภาพในการทำงานเบื้องต้น
- ส่วนที่ 5 การตรวจคัดกรองหาระดับเอ็นไซม์โคลิเจนเอสเตอเรส

การประเมินความเสี่ยงในการทำงาน ฯ (นบก.1)

ปีพ.ศ.	แหล่งข้อมูล	ใช้นบก.1	คัดกรองโดยเจาะเลือด	เสี่ยงและไม่ปลอดภัย (%)	ปกติและปลอดภัย (%)
2554	รง.74 จังหวัด	707,811	527,144	172,286 (32.68%)	354,858 (67.3%)
2555	รง. 21 จังหวัด	215,415	215,368	66,730 (30.98%)	148,638 (69.02%)

คลินิกสุขภาพเกษตรกร

หน่วยบริการปฐมภูมิ

นิยาม ที่เกี่ยวข้อง

- แรงงานในชุมชน
- คลินิกสุขภาพเกษตรกร
- การดูแลสุขภาพเกษตรกรแบบครบวงจร
- การจัดบริการอาชีวอนามัยขั้นพื้นฐานในหน่วยบริการ
สาธารณสุขระดับปฐมภูมิ

การดูแลสุขภาพเกษตรกร แบบครบวงจร

หมายถึง การดูแลสุขภาพเกษตรกรอย่างเป็นองค์รวมในทุกมิติเชื่อมโยง ร่างกาย จิตใจ ครอบครัว สังคม สภาพแวดล้อมในการทำงาน ควบคู่กับการดูแลแบบผสมผสาน และต่อเนื่อง ในด้าน การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันควบคุมโรคและภัยที่เกิดจากการทำงาน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ การรักษาพยาบาลเบื้องต้น การฟื้นฟูสุขภาพ การประสานสร้างร่วมมือกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) เกษตรตำบล รวมถึงชุมชนและครอบครัว มีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพให้แก่เกษตรกร

หน่วยบริการปฐมภูมิ

หมายถึง หน่วยบริการสุขภาพที่ให้บริการ เน้นการบริการระดับบุคคล ครอบครัวและชุมชน เป็นบริการแบบผสมผสาน เป็นองค์รวม เชื่อมโยง ใกล้ชิดระหว่างผู้ให้บริการ สถานบริการ ชุมชน และครอบครัว

คลินิกสุขภาพเกษตรกร

หมายถึง สถานที่ที่มีการจัดการบริการทางด้านสุขภาพที่มีผลกระทบจากการทำงานหรือกรณีปัญหาสุขภาพอื่นๆของเกษตรกร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อดูแลสุขภาพเกษตรกรอย่างครบวงจรและต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์

ส่งเสริมหน่วยบริการสาธารณสุขให้มีกิจกรรมจัดบริการ
 อาชีวอนามัย เพื่อการดูแลสุขภาพให้แก่แรงงานในชุมชน
 โดยเน้นการป้องกัน ควบคุมโรคและการเฝ้าระวังสุขภาพ
 ให้กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพ ในระยะแรกของการ
ดำเนินการจะดูแลกลุ่มเกษตรกรในชุมชนก่อน

การจัดบริการอาชีวอนามัยสำหรับเกษตรกร

กิจกรรมจัดบริการอาชีวอนามัยเชิงรุก

1. ประเมินความเสี่ยงในการทำงาน
2. ตรวจคัดกรองสุขภาพโดยใช้กระดาษทดสอบ (Reactive paper)
3. การให้ความรู้แก่เกษตรกรเรื่อง อันตรายจากสารกำจัดศัตรูพืชและการป้องกัน
4. การวินิจฉัยโรคเบื้องต้น
5. มีการส่งต่อ
6. การบันทึกผลการดำเนินงาน และรายงานผลให้ สสจ.

กิจกรรมอาชีวอนามัยเชิงรุกและเชิงรับ

1. ประเมินความเสี่ยงในการทำงาน
2. ตรวจคัดกรองสุขภาพ
3. การให้ความรู้แก่เกษตรกร
4. มีการวินิจฉัยโรคเบื้องต้น
5. มีการส่งต่อเกษตรกรที่ป่วยแพ้พิษสารกำจัดศัตรูพืชที่มีอาการรุนแรง
6. มีการสอบสวน หาข้อมูล
7. ร่วมกับชุมชน หรืออปท.
8. การบันทึกผลการดำเนินงาน และรายงาน

กิจกรรมในคลินิกสุขภาพเกษตรกร

1. มีสถานที่ มีป้ายชื่อคลินิกหรือโลโก้หรือสัญลักษณ์
2. มีการจัดกิจกรรมบริการสุขภาพให้แก่เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ
3. กิจกรรมเชิงรับในคลินิก
 - ชักประวัติการทำงาน
 - ประเมินความเสี่ยงในการทำงานโดยใช้แบบประเมินอย่างง่าย เช่น
แบบนบก.1-56,
แบบประเมินอาการผิดปกติของระบบโครงร่างและกระดูกและบ่งชี้
อันตรายที่เกี่ยวข้องกับการรับภาระงานของกล้ามเนื้อในกลุ่มเกษตรกร

คลินิกสุขภาพเกษตรกร (ต่อ)

- ตรวจคัดกรองสุขภาพให้เกษตรกรกระดาษคัดกรองพิเศษ (reactive paper) > ร้อยละ 10 ของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในพื้นที่
 - วินิจฉัยโรคและการบาดเจ็บจากการทำงานเบื้องต้น
 - การรักษาพยาบาลเบื้องต้น
 - การส่งต่อเพื่อการวินิจฉัยโรคเพิ่มเติม หรือการรักษาพยาบาล
 - บันทึกข้อมูลการเจ็บป่วยโรคและการบาดเจ็บจากการทำงาน
 - การรายงานผลการดำเนินงานให้สสจ.
- 4 จัดมุมให้ความรู้การป้องกันโรคและภัยจากการทำงาน

คลินิกสุขภาพเกษตรกร (ต่อ)

5. กิจกรรมบริการเชิงรุกในพื้นที่

- ประสานความร่วมมือ ชุมชน อบต. ในการดูแลสุขภาพแรงงานในชุมชน และการสนับสนุนการปรับปรุงสภาพการทำงานให้ปลอดภัย
- พัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขด้านอาชีวอนามัย(อส.อช.)หรือ อสม.
- สอบสวนโรคและภัยจากการประกอบอาชีพในพื้นที่
- การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์การป้องกัน ควบคุมโรคและภัยจากการประกอบอาชีพ

กลุ่มประชากรเป้าหมาย

• กลุ่มประชากรเป้าหมายหลักได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมประเภทเพาะปลูก ทำนา ทำสวน ทำไร่

• กลุ่มประชากรเป้าหมายรองได้แก่ แรงงานในชุมชนที่มีการประกอบอาชีพในชุมชน เช่น อาชีพเสริมสวย รับจ้าง ก่อสร้าง รับซื้อของเก่า ประมง

หน่วยบริการระดับปฐมภูมิ ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายดำเนินการ

- หน่วยบริการปฐมภูมิ กลุ่มที่ 1**
เป็นหน่วยบริการที่ยังไม่มีการดำเนินงาน ให้เริ่มมีการจัดการอาชีวอนามัยให้กลุ่มเกษตรกรโดยการคัดกรองสุขภาพในด้านการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืชก่อน
- หน่วยบริการปฐมภูมิ กลุ่มที่ 2**
เป็นหน่วยบริการที่มีการดำเนินงานโครงการเกษตรกรปลอดภัย ปี 2554-2555 ให้มีการพัฒนาต่อยอดโดยนำรูปแบบการจัดคลินิกสุขภาพเกษตรกรลงไปดูแลสุขภาพให้เกษตรกร
- หน่วยบริการปฐมภูมิ กลุ่มที่ 3**
เป็นหน่วยบริการที่มีความพร้อมให้จังหวัดคัดเลือกให้มีการดำเนินงานจัดการอาชีวอนามัยโดยใช้กลไกการจัดคลินิกสุขภาพเกษตรกร

แบบฟอร์มที่เกี่ยวข้อง

*แบบนบก1-56

*แบบประเมินการยศาสตร์

ถึงสนับสนุนปี 2556

- กระดาษคัดกรองพร้อมชุดเจาะชุดเล็ก
- กระดาษคัดกรองพร้อมชุดเจาะชุดใหญ่สำหรับรพ.สต.จัดคลินิก
สุขภาพเกษตรกร
- คู่มือการวินิจฉัยโรคฯ
- แนวทางการจัดบริการคลินิกสุขภาพเกษตรกร
- แผ่นพับประชาสัมพันธ์คลินิกฯ
- ป้ายประชาสัมพันธ์ต้นแบบให้จังหวัด 1 ชุด

แบบนบก1-56 และแบบประเมินการยศาสตร์ ให้สคร./
จังหวัดดำเนินการสนับสนุนหน่วยบริการเอง

ผู้ประสานงานของกลุ่มอาชีวอนามัย
tel 02-590 -4292 ,4296
E-mail กลุ่มอาชีวอนามัย: cchealth@googlegroups.com

งาน	ผู้รับผิดชอบหลัก	tel	E-mail
ภาคเกษตร	นางจุไรวรรณ ศิริรัตน์ นส.ชนิดา โลหะภากร	086-997-5932 081-717-8990	schuraiwan@gmail.com c.envocc@gmail.com
งานในสถาน ประกอบการ(HWP)	นส.เพ็ญศรี อนันตกุลนธิ์ นส.รุ่งประกาย วิฤทธิชัย	081-432-5726 089-244-6924	occ_service@hotmail.com pensri@hotmail.com rung.envocc@gmail.com
งานพัฒนาองค์กร ความรู้กลุ่มHCWs	รอ.หญิงวิชชุดา โฉงนานนท์ นายคทาวุธ นาคสุทธิ	081-830-2731 088-890-1639	vichudal@gmail.com p.punpun@hotmail.com